

A Múltunk Öröksége Alapítvány Tájékoztatója 2015/1 (34.)

BESZÁMOLÓ

a Múltunk Öröksége Alapítvány 2014. évi tevékenységéről

Alapítványunk 2014-ben alapszabályának megfelelően, törvényes keretek között folytatta tevékenységét, habár működését rendkívüli körülmények nehezítették.

Személyi feltételek

2014-ben alapítványunk ki-egyensúlyozott személyi feltételekkel működött, a kuratórium és a felügyelőbizottság összetétele nem változott. Köszönjük a kuratórium munkáját évek óta rendszeresen segítő *Magócsi Zoltán* által felajánlott szállítási lehetőséget.

Kuratóriumi ülések

2014-ben a kuratórium négy alkalommal (február 7-én, május 17-én, szeptember 20-án és december 22-én) ülésezett. A kuratóriumi ülések minden esetben határozatképesek voltak, azokon a felügyelőbizottság is képviseltette magát, valamint dr. Szabó Imre alapító (3 alkalommal) és a február 7-ei ülésen Székely Mária könyvelő is részt vett. A kuratóriumi ülésekre többségében a Pedagógusok Szakszervezete XIV. kerületi helyiségében (Budapest XIV. Thököly út 94.), május 17-én pedig Az úttörő vándortáborozás 40 éve c. találkozói keretében Szalkszentmártonban került sor. A december 22-ei kuratóriumi ülésen vendégként vett részt Trencsényi László, a Magyar Pedagógiai Társaság ügyvezető elnöke és Rácz Péter, a Magyar Úttörők Szövetsége ügyvezető elnöke.

Kapcsolatok

Továbbra is jó szakmai kapcsolatunk van a Magyar Pedagógiai Társaság Mozgalompedagógiai Szakosztályával (MPT MOPED), a Magyar Úttörők Szövetségével, valamint a zánkai Gyermek- és Ifjúságszervezet-történeti Múzeummal és Könyvtárral.

Évek óta nem sikerült hatékony együttműködést kialakítanunk az

Úttörők Baráti Körével, mivel az ÜBK az elmúlt években gyakorlatilag nem működött. 2014-ben az ÜBK vezetői úgy döntöttek, hogy megszüntetik a szervezetet. Emiatt alapítványunk feladata és felelőssége, hogy az ÜBK úttörőmozgalom iránt elkötelezett tagjainak lehetőséget nyújtva felkínáljuk számukra az alapítványunkhoz való csatlakozás lehetőségét.

Díjak, kitüntetések

A Marton Jenő Emlékplakettet 2014-ben dr. Tóth Józsefnek ítélte oda a kuratórium. Az emléklakettet a szeptember 20-ai kuratóriumi ülésen, Budapesten adtuk át.

A partner iskolák 2014-ben is örömmel vették megkeresésünket. A kuratórium elfogadta mind a négy partner iskola felterjesztését. A díjakat június 14-én Keszthelyen *Grandwohl Márknak* Kalotay Gábor, a felügyelőbizottság elnöke, Reziben *Gerencsér Orsolyának* Révész György, a kuratórium elnöke, Zalaváron *Hegedűs Balázsnak* Magócsi Károlyné, a kuratórium tagja adta át, mindhárom esetben a tanévzáró, ill. a ballagási ünnepség keretében. Szervezési nehézségek miatt a díjat postán küldtük el Sár-mellékre *Harsány Dominikának*.

Az Ezüstfokos-vándordíjat 2014. február 23-án – a Természetbarát Fiatalok Szövetségének javaslata alapján, a szervezet közgyűlésén – dr. Tóth József alapító és Révész György, kuratóriumunk elnöke adta át Nagy Lászlónénak, az egykori Bem József Övönökép-ző Szakközépiskola ma már nyugdíjas tanárának.

Rendezvények, események

A Magyar Pedagógiai Társaság Mozgalompedagógiai Szakosztá-lyával és a szalkszentmártoni 3143. sz. Petőfi Sándor Úttörőcsapattal együttműködve Az úttörő vándortá-borozás 40 éve címmel rendeztünk találkozót május 16-17-én Szalk-

szentmártonban. A rendezvénynek kitűnő házigazdája volt Szalkszentmárton község önkormányzata, a szalkszentmártoni Petőfi Sándor Általános Iskola és a Petőfi Sándor Emlékmúzeum Múzeumbaráti Köre, amelyek Kerner Erzsébet vezetésével kitűnő feltételeket biztosítottak a lebonyolításhoz. Köszönjük a helyi szervezők odaadó munkáját, a finom ebédet és a minden igényt kielégítő vendéglátást.

A találkozói kapcsán pályázatot hirdettünk Emlékeim, tapasztalataim a vándortáborozásról címmel. A pályázatra nyolc pályamű érkezett, melyeket egy erre a célra létrehozott bíráló bizottság (tagjai: dr. Nagy Józsefné, dr. Pap István, dr. Tóth József) értékelt. A pályázato-kat az őszi Tájékoztató melléklete-ként adtuk közre.

Kiadványok, Tájékoztató

2014-ben két alkalommal jelent meg alapítványunk Tájékoztatója, amelyet postai úton juttattunk el támogatóinkhoz.

Az elmúlt évben jelent meg a Mozgalompedagógiai füzetek so-rozat hetedik köteteként dr. Pap Ist-ván *Mozgalmas életem* c. memoár kötete, melynek nyomdaköltségeit – kuratóriumi döntés alapján – ala-pítványunk fedezte.

Az ugyancsak a Mozgalompe-dagógiai füzetek sorozatban terve-zett, a vándortáborokkal foglalkozó kötet megjelenésére – amelynek összeállításában és szerkesztésében jelentős szerepet vállalt alapítvá-nyunk – kiadására a szerző, *Derzsi Ottó* betegsége, majd halála miatt az elmúlt évben nem kerülhetett sor, de változatlanul napirenden van.

Gyűjtemény

Tovább gyarapodott gyermek-mozgalmi (ezen belül elsősorban úttörőmozgalmi) gyűjteményünk. Az egyre gyarapodó anyag feldol-go-zása folyamatosan történik, de tárolása – megfelelő helyiség hi-ányában – egyre nagyobb gondot okoz. Hangsúlyozni kell, hogy ez nem csak alapítványunk problé-mája, hanem általánosságban is

elmondható, hogy a gyermek- és ifjúságmozgalom-történeti gyűjtemények igen súlyos helyzetben vannak, és fokozottan igaz ez a jelenleg még magántulajdonban lévő relikviákra, dokumentumokra, amelyek jövőbeni sorsa több mint bizonytalan. Fennáll tehát a veszélye annak, hogy múltunk e fontos emlékei örökre elvesznek a nagyközönség és a kutatók számára is. Emiatt – Trecsényi László, a Magyar Pedagógiai Társaság ügyvezető elnöke aktív közreműködésével – tárgyalást folytattunk

- *Munkácsy Gyulával*, az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum igazgatóhelyettesével, aki nem zárkózott el a tárgyi emlékek egy részének átvételétől;

- *P. Miklós Tamás*, a zánkai Gyermek- és Ifjúság szervezet-történeti Múzeum volt vezetőjének bevonásával Salga Balázssal, a zánkai Új Nemzedék Központ igazgatóhelyettesével, aki – segítő szándékának kinyilvánítása mellett – kompetencia hiányában nem tudott érdemben nyilatkozni, így a zánkai gyűjtemény sorsa azóta is bizonytalan (Salga Balázs azóta távozott az Új Nemzedék Központtól);

- a Ferencvárosi Helytörténeti Gyűjteménnyel, amely átvette Váradi István hagyatékának jelentős részét.

Ezen kívül további tárgyalások vannak folyamatban a Táncsics Alapítvánnyal és a Politikátörténeti Alapítvánnyal.

Gazdálkodás

2014-ben némileg emelkedett az 1%-okból alapítványunkat illető összeg (a 2013. évi 26.603Ft-hoz képest 27.480Ft), azonban a NAV még ezt a szerény összeget is csak hosszú huzavona után, 2015. január 19-én utalta át. A NAV által alapító okiratunkkal kapcsolatban emelt kifogással szemben a Fővárosi Törvényszék 77.Pk.60.144/1996/35. sz. – alapítványunkat közhasznú szervezetként nyilvántartásba vevő – végzésére hivatkozva sikerült elérnünk a számunkra kedvező döntést. E mellett tovább emelkedett az elmúlt évben támogatásként beérkezett összeg, amely így 177.300Ft-os összegével meghaladta az előző évit (159.000Ft). Köszönetet mondunk mindazoknak, akik támogatásukkal elősegítették alapítványunk működését.

A 2013 novemberében a Nemzeti Együttműködési Alaphoz a 2014. évre benyújtott működési pályázatunk – bár az előző évihez hasonlóan ez is érvényes volt – ezúttal is várolistára került (vagyis nem nyert). A 2015-ös működési pályázatok a beszámoló elkészítésének időpontjáig nem jelentek meg.

Alapítványunk könyvelését az elmúlt évben is a Székely Bt. vezette. A könyvelés az előírásoknak megfelelő volt, adóbevallásunk és a statisztikai adatszolgáltatás időben elkészült, a szükséges információkat mindig pontosan megkaptuk, ezért köszönet illeti Székely Mária könyvelőt.

Egyebek

Záhonyi Ede és dr. Szabó Imre alapítók 2013 novemberében nyúj-

tották be a Fővárosi Törvényszékhez az Alapító Okiratunk módosítására irányuló kérelmet, amelyet a törvényszék előbb hiánypótlásra visszaküldött, majd a már említett, 2014. november 12-ei, 77.Pk.60.144/1996/35. sz. végzésével a változást bejegyezve közhasznú szervezetként vette nyilvántartásba.

Bár munkatervünkben szerepelt, az 1998-ban, a nagytábor 50. születésnapjára Csillebércen állított emléktábla állapota nem indokolta a felújítást, ezért erre az elmúlt évben nem került sor.

Ez évben sem történt meg alapítványunk leltározási és értékelési szabályzatának kidolgozása.

A Múltunk Öröksége Alapítvány 2015. évi munkaterve

1. 2015-ben négy alkalommal – februárban, májusban, szeptemberben és novemberben – tervezünk rendes kuratóriumi ülést. Kihelyezett kuratóriumi ülést tartunk Pápan Marton Jenő halálának 10. évfordulója alkalmából, egyúttal gondoskodunk Marton Jenő sírjának gondozásáról.

Felelős: Révész György

Határidő: folyamatos

2. 2014-ről áthúzódó feladatunk, hogy újragondoljuk a Marton Jenő emlékére kiírt pályázatok rendszerét.

Felelős: Révész György

Határidő: május 31.

3. Továbbra is együttműködünk a Magyar Pedagógiai Társaság Mozgalompedagógiai Szakosztályával, a Magyar Úttörők Szövetségével és a Természetjáró Fiatalok Szövetségével.

Felelős: Révész György, dr. Tóth József, Várhelyi Miklós

Határidő: folyamatos

4. Felkészülünk a Magyar Úttörők Szövetsége 70. születésnapjára (2016. június 2.), és ehhez együttműködő partnereket keresünk.

Felelős: a kuratórium tagjai

Határidő: szeptember 30.

5. Továbbra is folyamatos feladatunk új támogatók bevonása,

jelenlegi támogatóink aktivizálása, támogatói adatbázisunk frissítése.

Felelősök: a kuratóriumi és a felügyelőbizottság tagjai

Határidő: folyamatos

6. 2015-ben további feladatunk az Úttörők Baráti Köre tagjainak tájékoztatása az alapítványunkhoz való csatlakozási lehetőségéről

Felelősök: dr. Tóth József, Révész György

Határidő: április 15

7. Ugyancsak az előző évekről áthúzódó feladatunk, hogy kidolgozzuk és elfogadjuk – immár a kettős könyvvitel szabályainak megfelelően – alapítványunk leltározási és értékelési szabályzatát.

Felelős: Révész György

Határidő: november 30.

8. Továbbra is folyamatos feladatunk mozgalomtörténeti gyűjteményünk bővítése, egyúttal lépéseket kell tennünk az összegyűlt anyag szakszerű és biztonságos tárolása, valamint lehetőség szerinti feldolgozása és közzététele érdekében. Ennek érdekében együttműködünk a Magyar Pedagógiai Társaság Mozgalompedagógia Szakosztályával és más szervezetekkel.

Aktuális tennivalók:

a) megfelelő stratégiát kell kidolgoznunk arra az esetre, ha a gyűjte-

mény tárolása jelenlegi helyén a továbbiakban már nem megoldható, vagy nem fér el,

b) a gyűjteményről készült nyilvántartást hozzáférhetővé tesszük honlapunkon,

c) a gyűjtemény irat- és dokumentum anyagát – az előzetes feldolgozás befejezése után – át kell adni annak befogadására vállalkozó levéltár(ak)nak,

d) pályázat és/vagy megbízási szerződés keretében meg kell kezdeni a levéltárakban található úttörőmozgalmi (gyermekmozgalmi) témájú iratanyag repertóriumának összeállítását,

e) Felkeressük *Neisz Bence* dunavarsányi és – lehetőség szerint – *Renkecz József* sárszentlőrinci úttörőmozgalmi tárgyú gyűjteményét.

Felelősök: Révész György, dr. Pap István, dr. Szabó Imre, dr. Tóth József
Határidő: folyamatos

9. Szakmai és anyagi támogatást nyújtunk a Mozgalompedagógiai füzetek sorozat vándortábori kötetének megjelentetéséhez.

Felelős: Révész György
Határidő: április 30.

10. Örömmel vállalt fontos kötelezettségünk az alapítványi díjak és támogatások odaítélése. 2015-ben a következő díjak átadását tervezzük:

a) Marton Jenő-émlékérem

Felelős: Révész György
Határidő: szeptember 30.

b) Marton Jenő-díj (4db, együttműködve a partner iskolákkal)

Felelős: Magócsi Károlyné
Határidő: június 13.

c) Ezüstkörös vándordíj (együttműködve a Magyar Úttörők Szövetségével és a Természetjáró Fiatalok Szövetségével)

Felelős: dr. Tóth József, Várhelyi Miklós

Határidő: augusztus 31.

Határidő: folyamatos

11. Kommunikációs feladataink

a) 2015-ben is legalább két alkalommal jelentetjük meg Tájékoztatónkat.

Felelős: Révész György, dr. Szabó Imre

Határidő: március 15., szeptember 15.

b) Gondoskodunk honlapunk rendszeres karbantartásáról.

Felelős: Révész György

Határidő: folyamatos

Ezüstkörös 2015

*Március 7-én a Természetjáró Fiatalok Szövetsége 25 év 25 élmény c. jubileumi rendezvény-sorozatának ünnepélyes megnyitóján adta át a 2015. évi Ezüstkörös Vándordíjat **Paulik László** mosonmagyaróvári kollégának Révész György, kuratóriumunk elnöke, valamint Nagy Lászlóné, a 2014. évi díjazott. Külön érdekessége az idei döntésnek, hogy Paulik László kitiüntetésére tanítványai és a szülők tettek javaslatot.*

Paulik László 1995-ben érettségizett a Mosonmagyaróvári Kossuth Lajos Gimnáziumban hatosztályos matematika tehetséggondozó tagozaton. Osztályfőnöke, Kovács Zsuzsanna (matematika-földrajz szakos tanár) hívta életre az intézményben az Országjáró Diákok Körét.

Paulik László diákként kapcsolódott be a csoport tevékenységébe. Tapasztalta, mekkora élményt jelent a természetjárás, a több napos kirándulás, a megszokott kényelemtől eltérő körülmények között eltöltött idő. Kötődése a természethez a

pályaválasztását is meghatározta: biológia-fizika szakos középiskolai tanári képesítést szerzett a Pécsi Tudományegyetemen. 2005-től tanít ugyancsak a Mosonmagyaróvári Kossuth Lajos Gimnáziumban. Magas szintű szakmai felkészültsége, hivatástudata, színvonalas nevelő-oktató tevékenységében mutatkozik meg: önmagával és a tanulókkal szemben igényes.

Paulik László korábbi osztályfőnöke nyugdíjba vonulását követően vette át az ODK vezetését 2006-ban. Évről-évre havonta szervezi a túrákat a tanítási időben, szombati napokon. Ebben a tanévben hat gyalogtúrát (Bakony, Vértes, Mecsek, Mátra, Rax-Alpok), három kenutúrát (Szigetköz, Hévízi-csatorna, Dráva) és egy mountain-bike túrát szervezett, ill. szervez.

Természetjáróként is elkötelezett természetvédő, 2009-ben diákjaival szemétszedős kenutúrát vett részt a Szigetközben, ahol több tucat teli zsák szemetet szedtek össze.

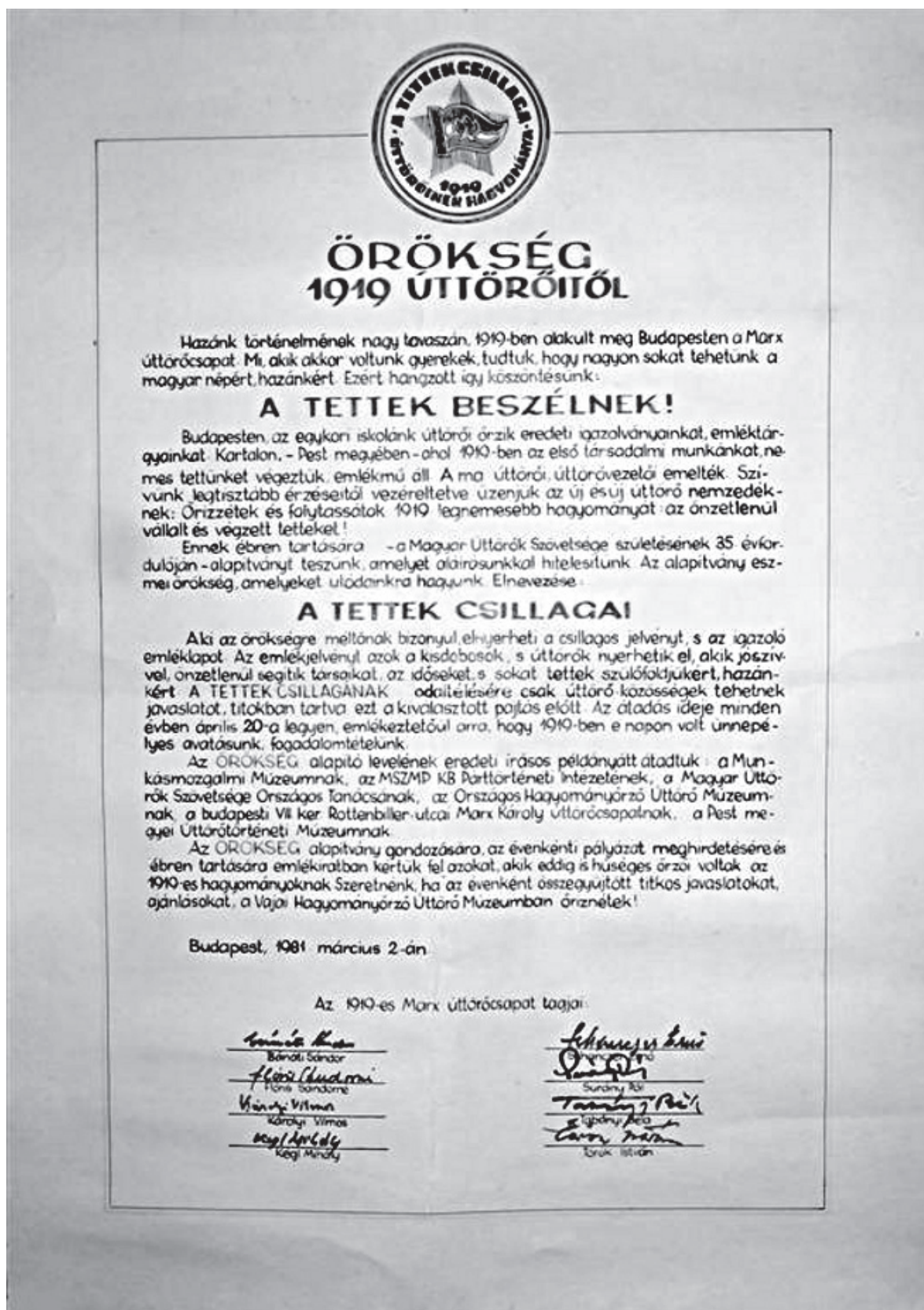
A tanítási szünetekben több napos táborokon való részvételre tudja rá-

venni az egyre jobban elkényelmesedő fiatalokat.

A túrák, kirándulások, táborok létszáma folyamatosan magas, annak ellenére, hogy komoly fizikai megterhelésnek vannak kitéve a diákok. Nemrég vízitúra-vezető képesítést is szerzett, emiatt az osztálykirándulásokon való részvételéért versengenek az osztályfőnökök. Példamutatása, elkötelezettsége, szakmai munkája alapján a tantestület értékes tagja.

A TETTEK CSILLAGA alapítólevele

Szarvas László

A TETTEK CSILLAGA ÚTTÖRŐ KITÜNTETÉS TÖRTÉNETE

Azt tudtuk, hogy 1919-ben, a Táncsöztársaság idején Budapesten, a Rottenbiller utcai iskolában létrejött egy úttörőcsapat, de hogy még élnek az egykori csapattagok közül néhányan, azt egy, az iskolából érkező pályamunkából tudtuk meg. És azt is, hogy minden év márciusában egy kis megemlékezésre évenként összegyűlnek egykori iskolájukban.

Tudtunk erről, mert 1975 tavaszán Kartalon egy fáklyát formáló emlékművet emeltek a megye segítségével az ottani társadalmi munka emlékére, amikor borsót szedtek a főváros élelmezésének segítésére.

Molnár Pista kollégám kereste meg a pesti iskola segítségével Surány Pált, s az Őrsvezető 1980. márciusi számában „Úttörő volt 1919-ben”¹ címmel írta meg történetét. A Marx Károly úttörőcsapat egykori tagja már nyugdíjas volt ekkor, de lelkesen mesélt és segített összegyűjteni a még élő tagokat.

A következő évben (1981) már ő írt „Az »aranycsillag« története”² címmel az egykori csapatról.

Tőle tudtuk meg, hogy az első úttörőtáborozást a Gödöllő melletti Babatpusztán és Almásfüzitőn szervezték. Mindkét helyén emlékkövet avattunk.

Ez időben határozta el az Őrsvezető szerkesztőségének kezdeményezésére az Úttörőszövetség és a Pest megyei Elnökség, hogy kitüntetést alapít TETTEK CSILLAGA néven, amit egykori uradalmi borsószedésük helyén, évente Kartalon adnak át. Megterveztük a kitüntető jelvényt (Pataki Tibor grafikus-tanár munkatársunk munkája), majd elkészítettük a Pénzverdében.

1982 márciusában hirdettünk pályázatot „Nálatok ki érdemelné meg?”³ címmel a kitüntetésre. Ebből idézek:

„1981 májusában Kartalon páratlanul szép ajándékot nyújtottak át az egykori 1919-es elődök a mai úttörőknek, nektek. Alapítványuk címe: **ÖRÖKSÉG** kitüntető jelvény.

1919-ben így hangzott az úttörők köszöntése: »**A tettek beszélnek!**« A kitüntető jelvény alapítói azt írták az Örökség alapítványba, ezt olyan gyerekek kapják meg:

akikről elsősorban a tettek beszélnek;

Az 1988-as díjazottak Kartalon, háttérben középen Surány Pál, a hátsó sorban jobb oldalon Tabányi Béla

akiket erre társaik, közösségük titkosan, a »hátuk mögött« ajánlanak.”

Ugyanennek a lapszámnak a 12. oldalán megjelent az első pályázat „Nem tudott róla!” címmel, ahol Ilonkát javasolta egy kitüntetésre Őrsvezetője, Búza Laci.

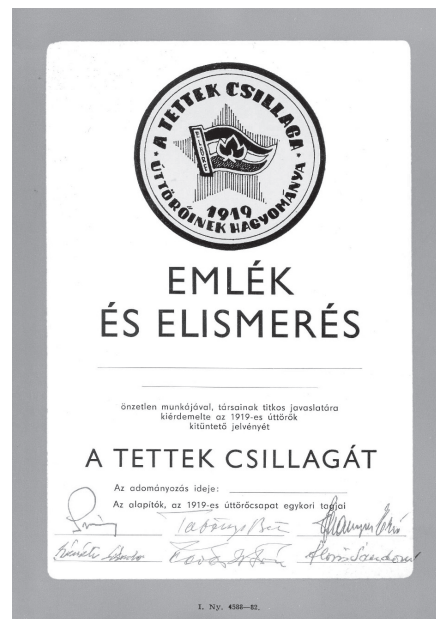
1982 áprilisában került sor az első kitüntetések átadására, amelyen részt vettek a még élő 19-es veteránok, amit aztán évente megismételt az Úttörőszövetség a szerkesztőség javaslata alapján.

1983-tól Kartalon 10 tablós emlékmúzeum mutatta be a 19-es úttörőcsapat tetteit, történetét eredeti dokumentumok felhasználásával. Erről „Lépj be az 1919-es úttörők múzeumába”⁴ címmel számoltunk be 1984-ben.

1985-ben arról számolt be „Natasza”⁵ címmel az Iránytű, hogy az idei kitüntetettek között volt egy orosz kislány is, aki családjával két éve él Magyarországon.

1988-ban „Gyerekekre vár a Tettek Csillaga!”⁶ címmel hirdettük meg a pályázatot.

A kitüntetés utolsó átadása 1989 tavaszán volt.

A TETTEK CSILLAGA kitüntető jelvény és a hozzá tartozó oklevél Surány Pál, Tabányi Béla, Schanczer Ernő, Bánáti Sándor, Török István és Fóris Sándorné aláírásával

¹ Őrsvezető, XIII. évf. 3. sz. 19. o.
² Őrsvezető, XIV. évf. 3. sz. 7. o.
³ Iránytű, XV. évf. 3. sz. 13. o.
⁴ Iránytű, XVII. évf. 3. sz. 6. o.
⁵ Iránytű, XVI. évf. 8. sz. 3. o.
⁶ Iránytű, XXI. évf. 3. sz. 3. o.

Hajnalfény és a Tábortűz

Én voltam a repülőtéri úttörő. Kezembe nyomták a virágsokrot, azután megmutatták, melyik bácsihoz kell odaszaladnom. Gagarinhoz, Cedenbalhoz, Ulbricht-hoz... Hruscsovnak pusztit is adtam. Persze, mielőtt oda-szaladtam volna, le kellett vennem a szemüvegem. Egy magyar úttörő, ugyebár, nem lehet szemüveges!

Nézem a fényképet a valóban reprezentatív copffal – ért-hető, hogy Kovács (akkor még Nádas) Hédit választot-ták ki erre a feladatra. De neki ez csak egy epizód volt úttörőéletében, amelyre – nem elsősorban emiatt – ma is szívesen emlékezik vissza.

A Bajza utcai iskolába jártam, de nyolcadikra átkértem magam a Vörösmarty utcába, mert az volt az Úttörőegyüttes – amelynek szinte a kezdetektől tagja voltam – és a 10. számú Központi József Attila Regös Csapat bázisiskolája. A regös csapat-ban – Váradi Pista vezetésével – va-lóban úttörőélet volt: kalandos, szóra-koztató, játékos.

Akkoriban érdeklődéssel olvastam a Tábortűz című lapot, amely újsze-rűnek, izgalmasnak számított.. Színes borító, képregények – a Pajtás a maga újság formátumával sokkal unalma-sabb volt. De tartalmilag is jobb volt a Tábortűz – már felnőtt koromban többször előfordult, hogy társaságban emlegették, hivatkoztak rá, a Pajtással ez soha nem fordult elő.

A Tábortűzben egyebek között azt is olvastam, hogy a Kapitányok Klubjának tagja lehet, aki a laphoz hozzáad valamit. Én amolyan kreatív kislány voltam, besétáltam hát a szer-kesztőségbe. Sarlós Mariann – akit akkor még nem ismertem – jött elé, és megkérdezte, hogy kit keresek, én pedig a 13 évem teljes öntudatá-val közöltem, hogy a főszerkesztővel szeretnék beszélni. – Egy mellékszer-kesztő nem jó neked? – kérdezte. – Sajnos, nem – választottam. Így a fő-szerkesztői szobában várakozhattam.

Hamarosan megérkezett Kun Anna, aki bemutatkozás után megkérdezte, hogy mi járatban vagyok. Közöltem, hogy a lapot szeretném megújítani. – Parancsolj – mondta várakozással. – Nekem nagyon tetszik a lap, de hi-ányolom, hogy nincsen benne lány rovat.

Három hét múlva Sirály címmel megindult a lányrovat, és én lettem a Kapitányok Klubja 163. tagja. Kun Annával (később már Pannival) pedig évtizedekre szóló barátságunk alakult ki, de a szerkesztőség többi munka-társával is mindig jó kapcsolatom volt. Persze, nem csak nekem, hiszen a Kapitányok Klubja tagjai – persze

A Kapitányok Klubja jelvénye

főleg a budapestiek – rendszeresen bejártak a szerkesztőségbe, ahol min-dig szívesen fogadták őket.

A Tábortűz cikkei titokzatos Kapi-tányok írták. Ezer titkok kapitánya az érdekességeket, Idők kapitánya a tör-ténelmi tárgyú, X kapitány a tudomá-nyos cikkeket, Tüzek kapitánya pedig gyakorlati ismeretekkel, ötletekkel lát-ta el az olvasókat. Néha Szabó Magda egy-egy írása is megjelent, egy alka-lommal azt mondta, hogy ő lesz „Ome-ga kapitány”, de ilyen aláírással azután nem jelent meg cikk. Rendszeresen olvashattuk viszont Foltos Szarvas cik-keit, üzeneteit, amelyeket Borvendég Deszkáss Sándor (indián nevén Fehér Szarvas) írt. Indián romantikára épülő írásaival, a „Nagy Erdei Testvériség”, a természetvédelem eszméjével szinte lenyűgözött, hiszen a szüleim is kicsi koromtól a természet szeretetére ne-veltek, rendszeresen vittek kirándulni, evezni, tanítottak tüzet rakni, sátrat verni. Én is tagja lettem a Nagy Erdei Testvériségnek, ahol mindenkinek volt indián neve is. Én Mahpiya Tanging

Foltos Szarvas a Tábortűz címlapján (a bábfigurát Lévai Sándor tervezte)

Nádas Hédi a Tábortűz 1959. évi 9. számának belső borítóján...

...és Vadász György grafikáján a 15. szám cím-lapján, mint a szám egyik szerkesztője

lettem, ami – ha igaz – Hajnalfényt je-lent dakota nyelven.

És következett a nagy kaland, az 1959-es ráckevei, majd az 1960-as dunaföldvári tábor. A ráckevei tábor létrejöttében talán nekem is volt sze-repem, mindenesetre egy alkalommal a szerkesztőségben én javasoltam, hogy „Csináljunk egy tábor!” Ezek a táborok a romantika és az úttörőélet hihetetlen elegyei voltak. A fürdés és a játék mellett éjszakai programok és kirándulások váltották egymást, a Ka-pitányok a legváltozatosabb módon érkeztek (hajóval, lovon, X Kapitány pl. egy kétfedelű repülőgépen, amely a tábor közelében szállt le!) Az ellátás is kitűnő volt, annyi virslit ehattunk reggelire, amennyi belénk fért, pedig akkoriban még évente egy pár virs-lit ehattunk május elsején. Remekül éreztük magunkat, nem is akartunk hazamenni.

Nem lehetséges, hogy a Tábortűz körül kialakuló mozgalmi műhely megpróbált az 1957 tavaszán ham-

Nádas Hédi Fehér Szarvas fejdíszét tanulmányozza a ráckevei táborban

vába holt őrszem mozgalom örökébe lépni, és a cserkész hagyományokat adaptálni egy romantikus, kevésbé iskolás úttörőmozgalomba?

Ez nem zárható ki, de nem is tudom megítélni, hiszen akkor még gyerek voltam. Mindenesetre 1960-tól Borvendég nem publikálhatott tovább a lapban, mert az Úttörőszövetség „hazugnak” minősítette az indián romantikát¹, Kun Pannit is elhelyezték. 1964-ben a Tábortűzet összevonták a Pajtással. Én elvégeztem az általános iskolát, a Radnóti-ba mentem tovább, de ez egy másik történet.

Lejegyezte: Révész György

¹ Borvendéggel és a magyar indiánokkal az állambiztonsági szervek is kiemelten foglalkoztak, ld. erről Gergely Ferenc: Ávósok az „indián” ösvényen. Új pedagógiai szemle 2011/11-12. 288-307 p.

Tábornyitó Ráckeven:

Idők kapitánya, X kapitány, Hajóorvos, Fehér Szarvas, Kun Anna

Vízió? Utópia? Antiutópia?

A szervezett demokratikus gyerekközösségek iránti szükségéről

A rendszerváltás éveiben létrejött gyerekközösségi pluralizmus együttjárt a szerveződések dezideologizálódásával, depolitizálódással. Jól volt ez így. A talpon maradt úttörőcsapatok (sokáig nagyon sok volt) betetőzték azt a folyamatot, ami lényegében a hetvenes években megindult már: szabadidő-közösséggé „szelődtek” (nem jó szó, hiszen egy álságos politikai identitástól szabadultak meg). A *Grund* formáció ezt a folyamatot tetőzte be, a *Cserkészcsapatok Szövetsége* is azzal kívánta modernizálni a scoutizmus hagyományait, hogy „népfrontosan” értelmezte önmagát. Bizonyos szempontból – miközben szinte minden szervezet tevékenységi rendszere „zöldült” – ideologikus lett a *Zöld Szív*, s – miközben szinte minden szervezet a saját helyi társadalmába ágyazódást követte, innen vett fel energiákat – a *Települési Gyermekönkormányzatok Szövetsége* vállalta ezt tudatosan, úgymond ideologikusan. A *Magyarország Felfedezői Szövetség* visszaretent, amikor a „Hagyományörző” jelzőt egy jobboldali nacionalista egyesület orozta el, s nevet szelődített. A *Magyar Cserkészszövetség* időnként – főként nosztalgikus vezetői szinten – kacérkodik hatalmi szolgálatokkal (lásd Antall József egykori operaházi beszédét, Rétvári államtitkár zánkai terveit –, de a csapatok szintjén ez alig van jelen. Mint ahogy e fenti történelmi tabló

– még hozzávehetjük a Torgyán által politikai indíttatásra szétmorzszolt, helyi atomokban létező „4H-klubokat” – mikroszkóppal figyelhető ma meg, összesen ha 20 000 gyereket, serdülőt, családot érint, a generáció töredékét (egymillió gyerekkel számolnak a statisztikák).

E körben nem beszélek a diákönkormányzatokról, amelyek vagy (ritka esetben) teszik diákszakszervezeti dolgaikat, ha hagyják nekik, vagy feloldódnak a farsangi bálokban.

A demokratikus erők, civilek utcai jelenlétében egészen új jelenség, hogy fiatal emberek szülőként jelennek meg a demonstrációkon, kézen fogják gyerekeiket, fontosnak tartják, hogy az újközéletben – magánemberként – jelen legyenek.

Következik-e ebből valami?

Vajon nem jön el az ideje, hogy a gyerekvilág közösségigényére szülessenek válaszok a demokratikus közélet világában? A demokráciatanulásnak, nevezük akár csúnyábban: politikai szocializációnak mégiscsak nincs szüksége egy láthatóbb szerveződésre? Azaz nem egyre, hanem többre? A pluralizmus értékvilága abszolút érték, a demokrácia egyik arca.

Hogy egyesületté kell-e formálódniuk? Nem tudom. De vannak arcok, lehetséges arculatok.

A talpon maradt úttörőcsapatok legja-vá (Tárnok, Gomba, Szalkszentmárton

stb.) részei a településük közéletének. A Gyermekbarátok körül karitatív felnőttek csoportosultak a századfordulón (mindkettőn). Fókusz lehet?

Etnikai alapon? Ettől nagyon félek. (Bár Gyürki Tibor Galgagután József Attila úttörőcsapatát a helyi Szlovák Ifjúsági Szövetségbe integrálta.) Nem tartom kizártnak, hogy a roma közösségek gyerekei intenzívebb szervezeti életet élnek – bár éppenséggel az integráció lehetne sikeres magyar-cigány gyerekvilágbeli együttélés-tanulásnak. A Tanodák belső életében mégiscsak van ilyen potenciál, talán leginkább a NÉKOSZ, a népi kollégiumok világára emlékeztető formákkal és tartalmakkal.

Marxista-újmarxista szerveződések? Ateista körök? Bizonyára léteznek ilyen erdőjáró gyerek-felnőtt kiscsoportok (a rendszerváltás után pl. Zuglóban is maradtak „apokrif”, a nagy szervezet útját nem követő úttörőcsapatok, ilyen volt a 2000 fős Junge Garde Ausztriában a hetvenes években). A nagy kérdés az, hogy mi a határa a polgári demokrácia keretei közti működésnek, hol tehát a szociáldemokratizmus határa. (Játszunk a szóval, hogy az orbánizmus leváltását rendszerváltásnak nevezzük, de hát mégiscsak egy társadalmi kontrollal működő piacgazdaság realitása jár az eszünkben, s nem városigerilla-képzés, nem közép-afrikai gyerekkatonaságé.) „Kizöldülnek” a gyerekközösségek? Milyen változatok lehetnek még? Vitára ajánlja

Trencsényi László

*In memoriam***Derzsi Ottó (1926-2014)**

Kedves barátom halálhíre azért is megdöbbentett, mert lelkiismeret-furdalást éreztem, hogy nem kerestem többször személyesen, mivel a telefonok némák maradtak. A fájó hírt alapítványunknak címezve kaptuk, amiben már temetésének időpontja is szerepelt.

A fél évszázad alatti emlékek, az átélt események megelevenedtek emlékezetemben az első találkozásunktól a fájdalmas utolsóig, 1961-től 2014 nyaráig, Csillebértől a Józsefvárosi Nagy Fuvaros utcáig. Sok mindenben megértettük egymást, jó barátokká váltunk, az úttörőmozgalom kapcsolt össze bennünket. Az Úttörő Kék-túráról az első (mecseki és bakonyi) vándortáborokon át Zánkáig, majd Pusztamarótig. A zánkai Balatoni Úttörőváros avatásakor turisztikai al-tábor vezetünk, részt vettünk a Táborozási és turisztikai Szabályzat kidolgozásában, a tábori próbák és a nyári próbák összeállításában.

Együtt vártuk az egész szakbizottságot a pusztamaróti tábor avatásakor, amely alkalomra Ottó bemutatta kiváló szakácstudományát és nagy elismerést aratott az erdélyi ízeket tartalmazó tárkonyos bablevessel, tepertős pogácsájával. Miképpen lesz majd Csillebérc és Zánka után Pusztamarót a harmadik "nagy tábor" ismertette a terveket. Nem rajta múltott, hogy nem vált valóra az elképzelés...

Aztán emlékezetes még a 40. évfordulóra készített Az úttörőmozgalom történetének kutatási módszerei c. kötetet, aminek szerkesztője, jó magam két jelentős anyagrészeinek szerzője voltam 1986-ban. Szigorúan lektorálta a Kronológiát, többet kívánt belevenni. Ugyan ilyen szigorú volt később, amikor a Népfront budapesti bizottsága által szervezett Honismereti, helytörténeti tanácskozás kiadványát szerkesztettük közösen. Barátilag megdorgált, amikor nem

Ottó 80. születésnapján 2006. januárjában.

Balról jobbra: Laurenszky Ernő, Derzsi Ottó, Szloboda Árpád, dr. Szabó Imre

ismertem magyartanár létemre Tormay Cécile írónőt. Neki köszönhetem, hogy bemutatott és megismertem Morvai Pétert 1983-ban Gödöllőn, amikor a Jamboree 50. évfordulójáról emlékeztünk. Feladatunkul adta, hogy nekem kell összehozni a veterán úttörővezetőket és megszervezni a találkozásukat. Így került sor a Benczúr utcai Pedagógus Szállóban rendezett találkozóra, ahol szép számmal összejöttünk. Sajnos ez a kezdeményezés abbamaradt a rendszerváltozáskor. Utána már csak születés- és névnapján találkoztunk néhányan. Emlekszem arra is, amikor 80. születésnapját köszöntöttük és vendégei voltunk egy elegáns étteremben, utána szintén 2006-ban, amikor Alapítványunktól Életfa-díjat kapott a szintén 80 éves Pálffy Gyulával együtt a Megyeháza dísztermében. Érdekes módon maradt ki a Cserkészcsapatok Szövetségében betöltött vezető tisztségből, bár segítettem nekik több nyomtatvány, adatlap, meghívó és igazolvány készítésében, mivel olyan munkahelyem volt, ahol ezt meg-

tehettem 1991 után. A protestáns cserkészlet Morvai Péter elnökletével nem kapott annyi támogatást, mint a másik. Szép tanulmányt készített Péter bácsiról és megkért, hogy segítsék megjelentetni a Valóságban. Leadtuk a kéziratot a TIT Országos Központjában és örömmel sé-táltunk a Bródy Sándor utcából a Nagy Fuvarosig. Sajnos azonban a tanulmány nem jelent meg a mai napig sem. Ez engem annyira bántott, mint őt. És végül az utolsó találkozásunkról. „Mikor mehetek, és mire van szükséged?” – kérdeztem, amikor hazajött a rehabilitációs kórházból. „Ne hozz semmit, csak gyere!” – válaszolta. Unsúlyomra mégis annyit mondott, hogy egy kis itókát vihetek. Egy-egy üveg vörös- és fehérbor-t vittem. Összeszorult a torkom, könnyes lett a szemem, amikor a toloszékben láttam barátomat. Ekkor mesélte el a hadifogságban szerzett betegségét, az akkor elfagyott lábának mai következményét. Arról is beszélt, hogy tulajdonképpen megelégedett a sorsával és nyugodtan készül a halálra, mindent megtett, amit tudott, elért, amit akart az életben.

Megköszönte, hogy ott voltam vele Sándor bátyjának könyvbemutatóján, Mózes bátyjának temetésén, Katalin lányának fellépésén, Árpi barátunk búcsúztatásán, de a meghatottságtól nem tudtam megszólalni. Később csak azt mondtam, hogy ne félj, biztosan fogunk még találkozni... Zuhogó esőben távoztam tőle ezzel a gondolattal. Ezért fáj, hogy nem így történt...

Szabó Imre

A Múltunk Öröksége Alapítvány Tájékoztatója

Szerkesztő: *dr. Szabó Imre*

Felelős kiadó: *A Múltunk Öröksége Alapítvány*

Szerzők: *Révész György, dr. Szabó Imre, Szarvas László, Trencsényi László*

Nyomdai előkészítő: *Révész György*

Nyomás: *Poremba Nyomda*

Felelős vezető: *Poremba Krisztián*

Honlapunk: <http://www.multunkoroksege.hu>

Elektronikus levélcím: kapcsolat@multunkoroksege.hu